

Samorząd Studentów Kolegium MISH Uniwersytetu Warszawskiego
zaprasza na **studentką konferencję naukową**

TRZEBA BRONIĆ

Nabór abstraktów do

17 marca

UNIwersytetu

6 kwietnia 2024

Wydział Filozofii
Uniwersytetu Warszawskiego

WSTĘP WOLNY

WYDZIAŁ
SOCJOLOGII

**krytyka
polityczna**

KSIĘGA ABSTRAKTÓW

Z wielką przyjemnością prezentujemy 16 abstraktów przyjętych na studencką konferencję naukową „Trzeba bronić uniwersytetu”. Wszystkich zgłoszeń wpłynęło 38, z czego zostało wybranych 16 przez radę naukową w składzie: dr Weronika Parfianowicz · dr Krystian Szadkowski · dr Adam Ostolski · prof. Monika Kostera · dr hab. Piotr Schollenberger. Abstrakty pochodzą od studentów i studentek z 5 uniwersytetów z całego kraju.

Spis treści

Studentki, studenci

„Ile kosztują Cię studia?” — badanie sytuacji materialno-bytowej studentów na Uniwersytecie Warszawskim · Olga Łukaszewska, Zuzanna Banaś, Wiktoria Karczewska i Amelia Kurkowska · 3

Edukacja, jakość życia, miejsce zamieszkania: wyzwania mieszkalnictwa studenckiego według uczestników strajku okupacyjnego DS Jowita · Zuzanna Kurowska, Jakub Socha · 4

Jak wybierany jest Samorząd Studentów? - O zasadach, problemach i potencjale studenckich wyborów · Łukasz Bartoszewicz · 6

Jak mieszkają osoby studiujące na Uniwersytecie Warszawskim? Badanie studentów_ek ISNS · Maria Siemek, Agnieszka Kula, Małgorzata Andruszkiewicz, Zuzanna Wieczorek · 7

Uniwersytet

Gdzie chowają się feministki na polskich uczelniach? · Aleksandra Taran · 9

Rola wydziałów ekonomicznych i ekonomii neoklasycznej w tworzeniu i utrzymaniu uniwersytetu neoliberalnego – perspektywa marksistowska · Adam Pochmara · 10

Perspektywy aktorów społecznych na ewaluację działalności naukowej dyscypliny socjologii na dużym polskim uniwersytecie · Karolina Kamińska i Len Krawczyk · 11

System zapewniania jakości czy ilości kształcenia? Analiza dokumentów Uniwersytetu Warszawskiego w kontekście mechanizmów racjonalizacji i makdonaldyzacji · Marlena Bułanow · 12

Rozszczelnianie wyobraźni – perspektywa studiów międzydziałowych wobec problemów współczesnej humanistyki · Aleksandra Orlikowska · 14

Ukrytym dyskursem w ukryty program: o nieprzezroczystości uniwersytetu · Piotr Parulski · 15

„Dusza Jeny”: idealizm krytyczny Johanna Gottlieba Fichtego a krytyczna rola uniwersytetu · Adam Matysiak · 17

Kolonizacja czy wyzwolenie, o emancypacyjnej roli uniwersytetu w filozofii latynoamerykańskiej · Jan Ciemniowski · 18

Walka

Wspólnota protestu · Rafał Piotrowski · 19

Specyfika, ramy prawne i społeczne strajku studenckiego w Polsce · Dominik Chrabski, Róża Skrobiś i Dominika Lichańska · 20

Związki studenckie alternatywą dla samorządu? · Zuzanna Jędrzejowska · 22

Jak analiza protestów studenckich pozwala nam dziś bronić uniwersytetu? Studencki opór wobec zawłaszczania akademików z 2005 r. · Szymon Radomski · 23

Olga Łukaszewska, Zuzanna Banaś, Wiktoria Karczewska i Amelia Kurkowska

Wydział Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego

„Ile kosztują Cię studia?” — badanie sytuacji materialno-bytowej studentów na Uniwersytecie Warszawskim

Badanie „Ile kosztują Cię studia?” było rezultatem palących braków danych dotyczących sytuacji materialnej i szeroko rozumianej jakości życia osób studiujących na Uniwersytecie Warszawskim. Zostało ono przeprowadzone w roku akademickim 2022/23, na przełomie marca i kwietnia. Koncepcja badań: Dotychczasowe badania skupiały się na jakości kształcenia w perspektywie rynku pracy. Projekty do tej pory miały za zadanie dostarczyć danych uniwersytetowi jako aktorowi, który chce podnieść swoją pozycję w hierarchii rankingowej. Badanie „Ile kosztują Cię studia?” ujęło perspektywę kompleksowo, nie ignorując czynników systemowych i instytucjonalnych. Projekt miał charakter ilościowy. Próba była reprezentatywna, licząc 1922 os. Wyróżniono trzy bloki tematyczne, wokół których zorganizowano ankietę: zatrudnienie, sytuacja materialna i jakość życia, polityka uczelni. Wyniki i wnioski: Na podstawie badania wyłonił się obraz osoby studiującej, która pracuje, przeważnie na tzw. „umowie śmieciowej”. Częstym zjawiskiem okazało się rozważanie rezygnacji ze studiów z przyczyn finansowych. Badanie wskazało również na znaczące braki w zapleczu socjalnym uczelni, przede wszystkim gastronomicznym. Wyniki ukazały skalę kryzysowej sytuacji studentek(-ów) pracujących precary, wynajmujących drogi pokój lub mieszkanie, nie mogących w pełni poświęcić się studiowaniu i życiu studenckiemu. Badanie stało się punktem zapalnym do poruszenia

zaniedbywanych kwestii socjalnych w kręgach uniwersyteckich. Jego wyniki zostały zaprezentowane m.in. podczas okupacji Domu Studenckiego Jowita w Poznaniu oraz podczas spotkania zespołu rektorskiego ds. badań potrzeb studentek(-ów), który został niedawno powołany na UW.

Zuzanna Kurowska, Jakub Socha

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza

Edukacja, jakość życia, miejsce zamieszkania: wyzwania mieszkalnictwa studenckiego według uczestników strajku okupacyjnego DS Jowita

Mimo zagwarantowanego w Konstytucji RP (Art. 70, ust. 2) dostępu do bezpłatnej, publicznej edukacji, na możliwość studiowania bardzo często istotny wpływ wywierają doświadczane warunki socjoekonomiczne. Problemy mieszkaniowe mogą wpływać na możliwość koncentracji podczas zajęć, sukces na studiach i ich ukończenie, czy też szanse i możliwości uzyskiwane po zakończeniu studiowania. Nastawienie edukacji na zysk wpływa nie tylko na jakość uzyskiwanego wykształcenia, ale również na czynniki okoliczne takie, jak miejsce, w którym zamieszkują studenci. Choć uniwersytety oferują zakwaterowanie w domach studenckich, liczba miejsc nie pozwala na przyjęcie wszystkich chętnych, wymuszając poszukiwanie mieszkań na rynku prywatnym, co często może wiązać się z niepewnymi warunkami zamieszkania, które mogą istotnie wpływać na jakość życia studenta.

Celem przeprowadzonego badania było ukazanie doświadczeń mieszkaniowych i postrzegania mieszkalnictwa studenckiego przez uczestników okupacji Domu Studenckiego „Jowita”, jako studium przypadku szerszych problemów z mieszkalnictwem studentów w Polsce.

W badaniu przeanalizowane zostało 30 indywidualnych wywiadów pogłębionych przeprowadzonych z uczestnikami strajku okupacyjnego w trakcie jego trwania. W wynikach przedstawione zostaną główne problemy występujące w formach mieszkalnictwa studenckiego (wynajem prywatny, domy studenckie, mieszkanie z bliskimi), a także sposoby, w jakie studenci radzą sobie z trudnymi i niepewnymi warunkami mieszkaniowymi. Obserwacje opisane zostaną w kontekście koncepcji hidden curriculum of student housing (Sotomayor i in. 2022), w której studenci obarczeni są odpowiedzialnością samodzielnego poradzenia sobie z doświadczanymi problemami. Wyniki ukazują ich trudną sytuację mieszkaniową oraz sposoby jej oddziaływania na ich możliwość studiowania, nawiązywanie relacji międzyludzkich, warunki finansowe. Ukazane zostaną również sposoby radzenia sobie z trudnymi warunkami mieszkaniowymi.

Łukasz Bartoszewicz

Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego

Jak wybierany jest Samorząd Studentów? - O zasadach, problemach i potencjale studenckich wyborów

W wystąpieniu tym autor analizuje systemy wyborcze do organów Samorządu Studentów na czterech największych i najstarszych uniwersytetach w Polsce: Uniwersytecie Jagiellońskim, Uniwersytecie Warszawskim, Uniwersytecie Wrocławskim oraz Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Przedstawia mocne i słabe strony przyjętych systemów wyborczych oraz genezę ich przyjęcia. Ustawa Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce nadaje Samorządem Studenckim każdej z uczelni swobodę w kształtowaniu swoich Regulaminów, a więc także sposobu samoorganizacji Samorządu Studenckiego. Mimo to na wszystkich analizowanych uczelniach przyjęto podobny model ustrojowy organów Samorządu Studentów, łącznie z podobnym zakresem kompetencyjnym tych organów oraz bliźniaczymi systemami wyborczymi do organów pochodzących z powszechnych wyborów. Zastosowany na wszystkich analizowanych uczelniach system wyborczy jest przy tym niepodobny do żadnego z systemów stosowanych w Polsce w wyborach parlamentarnych czy samorządowych, co wskazuje na jego wyjątkowość. Ta unifikacja systemów wyborczych jest oddolna, nie wynika z żadnego aktu prawnego, a jej genezy doszukiwać się można w działaniach Parlamentu Studentów Rzeczypospolitej Polskiej, organu ustawowego zrzeszającego przedstawicieli Samorządów Studenckich wszystkich uczelni. Mimo podobieństw w stosowanych modelach ustrojowych i systemach wyborczych wciąż między analizowanymi uniwersytetami występują znaczące

różnice. Największe występują w sposobie wyborów ogólnouniwersyteckiego organu kolegialnego Samorządu Studentów (najczęściej nazywanego Parlamentem Studentów), który na połowie analizowanych uczelni jest wybierany bezpośrednio, a na połowie - pośrednio. Na wszystkich, poza Uniwersytetem Wrocławskim, badanych uczelniach funkcjonuje osobny akt prawny regulujący wybory do Samorządu Studentów - Ordynacja Wyborcza. Dodatkowo, w niektórych Regulaminach i Ordynacjach wprowadzono ograniczenia w zgłaszaniu kandydatur oraz powoływaniu osób kontrolujących proces wyborczy, co, zdaniem autora, może nieść zagrożenia dla równości wyborów na tych uniwersytetach. Wybory do Samorządów Studentów są lekcją demokracji, ale także lekcją dla demokracji. Mogą stanowić pole doświadczalne dla nowych systemów wyborczych, na co pozwala w szczególności autonomia Samorządów Studenckich na każdym z uniwersytetów. Możliwość ta nie jest jednak wykorzystywana, zamiast tego Samorzady Studentów na analizowanych uczelniach zaadaptowały spójny, niespotykany na skalę krajową system.

**Maria Siemek, Agnieszka Kula, Małgorzata Andruszkiewicz,
Weronika Kozłowska, Zofia Łęcka i Zuzanna Wieczorek**

Wydział Stosowanych Nauk Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego

Jak mieszkają osoby studiujące na Uniwersytecie Warszawskim?

Badanie studentów_ek ISNS

W trakcie wystąpienia przedstawimy wyniki badań ilościowych prowadzonych w Instytucie Stosowanych Nauk Społecznych w grudniu 2023 roku, dotyczących sytuacji mieszkaniowej i materialnej studentów_ek stacjonarnych

studiów licencjackich i magisterskich. Czynnikiem bezpośrednio motywującym autorków_ki do podjęcia tematu były protesty studentów_ek UW z października ubiegłego roku, związane z niskim standardem i dostępnością akademików uczelni. Badanie miało być też reakcją na brak wystarczających działań skierowanych na poprawę sytuacji materialnej studentów_ek. Zaniedbania te są tym bardziej odczuwalne w dobie kryzysu na rynku mieszkaniowym oraz stale rosnących kosztów życia. Elektroniczna ankieta została wysłana do wszystkich osób studiujących na studiach dziennych w ISNS. Kwestionariusz wypełniło 148 respondentów_ek, co stanowi około połowy studentów_ek Instytutu.

Kluczowymi kwestiami podjętymi w ramach wystąpienia będą warunki panujące w miejscach zamieszkania studentów_ek, poczucie kontroli nad swoją sytuacją, motywacje i możliwości wyprowadzki, a także potencjalne wykluczenia z edukacji spowodowane kosztami życia. Badanie zostało przeprowadzone na niewielkiej części osób studiujących na Uniwersytecie Warszawskim, jednak mimo tego pozwoliło ukazać szereg problemów, z którymi na co dzień borykają się młodzi. Zaobserwowałyśmy znaczący odsetek przypadków, wskazujących na trudne sytuacje, których doświadczają studenci_tki, między innymi rozważanie rezygnacji ze studiów przez sytuację materialną, częste przeprowadzki czy substandardowe warunki lokalowe. Pomimo to, większość osób czuje się w swoim miejscu zamieszkania bezpiecznie i komfortowo, niemniej prawie połowa z nich deklaruje brak poczucia kontroli nad swoją sytuacją mieszkaniową.

W wystąpieniu chciłybyśmy zadać pytanie o rolę Uniwersytetu w zapewnieniu odpowiednich warunków bytowych, umożliwiających studentom_kom równy dostęp do edukacji, oraz przedyskutować skuteczność kroków podejmowanych przez władze uczelni.

Aleksandra Taran

Kolegium MISH Uniwersytetu Warszawskiego, Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej

Gdzie chowają się feministki na polskich uczelniach?

W wystąpieniu zastanowię się nad obecnością feministycznego aktywizmu na polskich uczelniach. Obszarem moich zainteresowań są przede wszystkim polskie, zorganizowane ruchy studenckie, ich postulaty i działania. Przedstawiona zostanie analiza tych obszarów pod kątem braku istotnych feministycznych bądź pro kobiecych elementów. Zaznaczona będzie wyraźna różnica między feminizmem akademickim, a działalnością feministyczną w ramach akademii. Powołam się na przykłady zagranicznych inicjatyw studenckich, w których istotną część agendy politycznej stanowią antymizoginistyczne walki działaczek. Głównymi przykładami będą walki akademickich działaczek-feministek z Chile, Ukrainy i Francji. Opisana zostanie trudna sytuacja kobiet — studentek i akademikzek — w polskiej akademii, ze szczególnym zwróceniem uwagi na ich doświadczenia przemocy seksualnej oraz przemocy związanej z płcią. Oddany zostanie charakter nielicznych, głównie antyprzemocowych, feministycznych działań w ramach aktywizmu kobiet na polskiej uczelni. Wystąpienie ma być przyczynkiem do dyskusji nad stanem ruchów studenckich w Polsce oraz nad pozycją kobiet i postulatów feministycznych w uczelnianym organizowaniu się. Ma stawiać pytania dotyczące bierności obecnych studentek i pracownic w działaniu w swojej sprawie.

Adam Pochmara

Wydział Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego

Rola wydziałów ekonomicznych i ekonomii neoklasycznej w tworzeniu i utrzymaniu uniwersytetu neoliberalnego – perspektywa marksistowska

Rola wydziałów uczących ekonomii, teorii ekonomicznej oraz pracowników naukowych ją wykładających jest czymś, co nie jest wystarczająco podkreślane w opisie neoliberalnej zmiany jaka zaszła na uniwersytetach. Bez niej niemożliwe jest zrozumienie trwałości tej formy oraz jej odporności na zmianę, pomimo negatywnych skutków, jakie ona wywołuje. Ekonomia neoklasyczna, będąca korzeniem tej zmiany, wydaje się odporna na zarzuty wobec niej stawiane, nie zmieniając się i odrzucając inne punkty widzenia poza jej nawias. Jednocześnie jej użycie teoretyczne rozszerza się na kwestie jak dotąd nieobjęte tłumaczeniem w sposób ekonomiczny. Wydziały zajmujące się naukami ekonomicznymi nie są zaś w procesie neoliberalizacji biernymi aktorami jak pozostała część uniwersytetu, dostosowująca się do wymagań z zewnątrz, ale też i aktywnymi w tej zmianie podmiotami, kształcącymi elity gospodarcze, które następnie mają udział w jego neoliberalizacji. Również paradoksalnie, pomimo wydawałoby się, negatywnego charakteru zmian, pracownikom naukowym może się to opłacać, jeśli weźmiemy pod uwagę inne czynniki oprócz zarobków czy godzin pracy. Wychodząc z marksistowskiego punktu widzenia, można zrozumieć trwałość neoliberalnej formy uniwersytetu, do jakich patologii ona prowadzi, wytłumaczyć niewytłumaczalne na pierwszy rzut oka paradoksy oraz zrozumieć, co trzeba zrobić, by przerwać jej samoodtworzenie. Całość stanowi też przyczynek do dyskusji o roli teorii

marksistowskiej we współczesnej ekonomii, występowaniu czynników, które nie są brane pod uwagę w dyskursie o stanie nauk ekonomicznych, szczególnie w Polsce, przyczyn dominacji i trwania ekonomii neoklasycznej w obecnym kształcie oraz form walki klasowej we współczesnym społeczeństwie polskim.

Karolina Kamińska i Len Krawczyk

Wydział Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego

Perspektywy aktorów społecznych na ewaluację działalności naukowej dyscypliny socjologii na dużym polskim uniwersytecie

Algorytmizacja ewaluacji działalności naukowej wśród dyscyplin wymusza na pracownikach dydaktyczno-naukowych skupienie się na optymalizacji wyników ewaluacji. Algorytm ewaluacji przez swój kształt promuje aktywności, które są łatwo kwantyfikowalne, nie zostawiając miejsca na te, które ciężko jest sprowadzić do postaci liczbowej. Przez to praca dydaktyczna przestaje być traktowana jako równie istotny aspekt funkcjonowania uniwersytetu, którego głównym zadaniem (przynajmniej z definicji) powinno być kształcenie. W ramach wystąpienia przedstawimy wyniki naszego badania jakościowego, które przeprowadziliśmy w postaci 5 wywiadów pogłębionych z aktorami społecznymi biorącymi aktywny udział w procesie ewaluacji dyscypliny socjologii na dużym polskim uniwersytecie. Aktorzy dzielą się z nami swoimi spostrzeżeniami na takie kwestie jak jasność i sprawiedliwość algorytmu, zdolność do oddolnej samopomocy, wpływ ewaluacji na dyscyplinę oraz

funkcjonowanie jednostek. Rozmowy pozwalają nam dostrzec działania pracowników naukowo-dydaktycznych, które charakteryzują próby maksymalizacji punktacji. Stanowi to kwestię priorytetową, ponieważ ich los jako pracowników uniwersytetu jest zależny od wyniku ewaluacji. Badania, które przeprowadziłyśmy, jasno pokazują, że ewaluacja w obecnej formie, wymusza koncentrowanie wysiłków dyscyplin naukowych na osiągnięciu jak najwyższego końcowego wyniku ewaluacji, od którego zależy dalsze finansowanie, a więc funkcjonowanie, instytucji dydaktyczno-naukowych. I, choć automatyzacja, niesie za sobą obietnice obiektywności wolnej od ludzkich błędów i subiektywnych ocen, kształt algorytmu oraz jego realizacja rodziły wiele wątpliwości, co do jego jasności i sprawiedliwości. Jest to okazja do zastanowienia się, czy kierunek rozwoju uniwersytetu, który został obrany po transformacji ustrojowej, pozostawia przestrzeń dla środowiska uniwersyteckiego do wytwarzania lokalnych wspólnot.

Marlena Bułanow

Wydział Socjologii Uniwersytetu Warszawskiego

System zapewniania jakości czy ilości kształcenia? Analiza dokumentów Uniwersytetu Warszawskiego w kontekście mechanizmów racjonalizacji i makdonaldyzacji

Doświadczenie kształcenia akademickiego studentek i studentów polskich, a także europejskich uczelni wpisane jest współcześnie w pewne na pozór obiektywne i niepodważalne ramy takie jak konieczność „zbierania” punktów

ECTS, oceny, ankiety, kody zajęć czy sylabusy z opisem efektów uczenia się w ramach danych zajęć. Nietrudno zauważyć, że studiowanie związane jest niekiedy także z regulaminami, formalnościami i użyciem miar ilościowych, które zdają się wnikać w coraz nowe obszary nie tylko studiowania, ale i ogólnie pojętego życia społecznego. Wspomniane punkty ECTS, ale także trójstopniowy podział struktury szkolnictwa wyższego oraz tworzenie uczelnianych systemów zapewniających jakość kształcenia to efekty szeroko zakrojonych reform wprowadzanych na europejskie (w tym polskie) uczelnie począwszy od końca lat 90. ubiegłego wieku, powszechnie nazywanych Procesem Bolońskim. W wystąpieniu skupię się na procesie wdrażania jednego z wyżej wymienionych elementów reform Procesu Bolońskiego na Uniwersytecie Warszawskim – systemu zapewniania jakości kształcenia – przedstawiając wnioski z przeprowadzonej przeze mnie analizy dokumentów Uniwersytetu Warszawskiego związanych z tym systemem. Celem mojego badania było znalezienie w tych dokumentach cech typowych dla kapitalistycznych zracjonalizowanych i zmarkondalidyzowanych systemów, w odwołaniu do koncepcji i pojęć stworzonych przez Maxa Webera oraz George'a Ritzera. Podczas wystąpienia szczególną uwagę poświęcę miarom ilościowym, które użyte w kontekście systemu dbającego o jakość kształcenia studentów i studentek stanowią ciekawe zjawisko. Przyczynkiem do moich badań, a także zgłoszenia niniejszego abstraktu jest chęć spojrzenia na znany mi oraz moim koleżankom i kolegom z doświadczeń studenckich system w krytyczny sposób – taki, który nie zakłada, że to, co w ramach tego systemu bezpośrednio nas obowiązuje i dotyczy jest czymś, co powinno być uznane za oczywiste i niepodlegające dyskusji.

Aleksandra Orlikowska

Wydział Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, MISH

Rozszczelnianie wyobraźni – perspektywa studiów międzywydziałowych wobec problemów współczesnej humanistyki

To, co pomiędzy, to, co wymyka się ramom, rozszczelnia schematy, jest codziennym doświadczeniem studentów studiów międzywydziałowych. Czy MISH znaczy alternatywa? Czy z takiego egzystencjalnego doświadczenia luk i przesunięć w systemie można wysnuć refleksję o kondycji współczesnego uniwersytetu, a szczególnie jego wydziałów humanistycznych?

Celem mojego referatu jest próba krytycznego namysłu nad formą i miejscem współczesnej humanistyki uprawianej w ramach uczelni. Do wyciągania wniosków z debat wokół humanistyki inspirowane między innymi książką Michała Pawła Markowskiego „Polityka wrażliwości. Wprowadzenie do humanistyki” oraz całościowy namysł nad systemem edukacji w tekstach Mari Mach, między innymi „Zdolne dziecko. Pierwsza pomoc”. Kluczenie w dyskursach o naukowości i nienaukowości nauk humanistycznych wpisane jest głęboko w kapitalistyczne wymagania zarówno względem studentów, jak i pracowników naukowych. Analizując zmieniającą się w ostatnich latach sytuację ośrodków MISH na przykładzie Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz argumenty w neoliberalnej debacie przeciw zasadności i przydatności tego typu studiów, postaram się omówić problemy, które wpływają na rozwój naukowy młodych humanistów, którzy wybrali taki tryb kształcenia.

Interesować będzie mnie również namysł nad możliwymi zmianami i prognozy na przyszłość w dobie dotyczących ośrodki MISH wyborów rektorskich. Chciałabym razem z słuchaczami referatu skupić się na pojęciach takich jak wolność, sens, rewolucja. Mówiąc o MISH-u, chciałabym mówić o możliwych zmianach modelu edukacyjnego, a co za tym idzie ekonomicznego. Jednak to, co będzie najważniejsze i konieczne do zmiany w współczesnej edukacji humanistycznej, będzie zmiana modelu wyobraźni.

Piotr Parulski

Wydział Filozoficzny UJ

Ukrytym dyskursem w ukryty program: o nieprzezroczystości uniwersytetu

Choć sprecyzowanie efektów kształcenia jest warunkiem uruchomienia kursu, uczelnie w Polsce nie skupiają się na ich równomiernej realizacji. Tak jak w reszcie szkolnictwa, uczelnie starają się jedynie zapewniać równość szans. Dziś wiadomo, że nie przekłada się ona na równość skutków, szczególnie gdy w jeden proces włączane są osoby z różnymi biografiami. Następujący mechanizm reprodukcji klasowej zaczyna się odkrywać właśnie na uczelni. To tutaj zobiektywizowane miary matur zderzają się z ucieleśnionym poziomem „czucia (akademickiej) gry”, nieuwzględnianym w rekrutacji, a różnie wyuczonym na wcześniejszych etapach edukacji. Uświadomienie sobie skutków tego procesu jest dla wielu traumatyczne, gdyż jego składowe są często subtelne, rozsiane i niewyjaśnialne utopijnymi regulaminami. Panująca symbolika merytokracji najczęściej każe brać za winę swój niedostateczny

wysiłek. Jednak można spróbować wejrzeć głębiej przez świeżą wyrwę w ideologii.

W mojej ocenie, narzędziem pozwalającym lepiej zrozumieć destrukcyjny wpływ tzw. ukrytego programu na powszechność efektów kształcenia jest pojęcie ukrytego dyskursu (ang. hidden transcript) Jamesa Scotta. W jego ujęciu, wyrażanie biernego oporu jest szeroko stosowane przez opresjonowanych i pod odpowiednimi warunkami nieraz przeradzało się w opór czynny. Jednym z tych warunków jest uświadomienie sobie wspólnoty doświadczeń dzięki swobodnej komunikacji.

W swoim wystąpieniu postaram się przekonać, że ukrywany przed uniwersytetem studencki dyskurs nie może być tak samo nieprzezroczysty jak instytucja, wobec której wyrósł. Innymi słowy, uczestnictwo w nim nie powinno być motywowane realizacją ukrytego programu, bo jej skutki nie podlegają redystrybucji, a akumulacji. To powszechne ruchy studenckie, aktywnie zwalczające hierarchizację w swoim obrębie, z celami i postulatami obejmującymi wszystkich, pozwalają kształcić w solidarności wobec instytucjonalnej dominacji, których "ponadprogramowe" efekty kształcenia mogą okazać się kluczowe w przyszłych miejscach pracy. Rozbudowany, aktywny i powszechny ukryty dyskurs wypracowany przez takie ruchy pozwala pielęgnować i chronić przed instytucją kiełkowanie oporu, zanim znajdzie on swój publiczny wyraz.

Adam Matysiak

Kolegium MISH Uniwersytetu Warszawskiego, Wydział Filozofii, Wydział Historii

„Dusza Jeny”: idealizm krytyczny Johanna Gottlieba Fichtego a krytyczna rola uniwersytetu

Niejednokrotnie wskazywano już znaczenie myśli Johanna Gottlieba Fichtego dla wykształcenia się w dziewiętnastowiecznych Niemczech nowego modelu uniwersytetu – zarówno w akademickiej analizie, jak i w świadomości studentów, również tych, którzy w dwudziestym wieku byli zaangażowani w próby jego odnowy. W referacie przedstawię zmianę, jakiej Fichte dokonuje w postaci nauczania uniwersyteckiego podczas swojej działalności na uniwersytecie w Jenie, umieszczając tą zmianę w kontekście teoretycznych zagadnień podejmowanych przezeń w jenańskim opracowaniu Teorii Wiedzy. W części pierwszej przedstawię Kantowskie rozróżnienie na publiczny oraz prywatny użytek rozumu, leżący u podstaw praktyki akademickiej autora Krytyk. Wskażę następnie, jak działalność Fichtego w Jenie dąży do zniesienia tego podziału, co uwidacznia się w podobieństwie nastawienia wobec stosunku filozofii i życia (społecznego) w Wykładach o powołaniu uczonego oraz w pochodzących sprzed powołania Fichtego na jenańską katedrę pismach politycznych. W części drugiej przedstawię, jak wspomniane podobieństwo oraz związane z nim zmiany w sposobie prowadzenia zajęć akademickich wiąże się z filozoficznymi rozstrzygnięciami dokonanymi w jenańskiej Teorii Wiedzy. Zwrócę uwagę istotną dla Fichtego różnicę pomiędzy oglądem a refleksją. Wskażę, jak umożliwiają ją ona Fichtemu sformułowanie koncepcji podmiotu wolnego, który przez wykształcenie może zająć krytyczne nastawienie wobec zastanej sytuacji społecznej. W ostatniej, trzeciej

części skonfrontuję Fichtego koncepcję podmiotu oraz jego wykształcenia z ujęciem idei wykształcenia (Bildung) stojącym za dokonaną przez Wilhelma von Humboldta reformą uniwersytetu berlińskiego. Przedstawię argumentację za tym, że ideę Humboldta można określić refleksyjną, podczas gdy zmiana dokonana przez Fichtego opiera się na odmiennych przesłankach, związanych z pojęciami oglądu i zainteresowania. Tym samym powrót do filozofii Fichtego w związku z jego praktyką akademicką nie sprowadza się jedynie do ponownej analizy dziewiętnastowiecznego niemieckiego pojęcia wykształcenia, lecz ma na celu wskazać odmienny, a rzadko analizowany charakter teoretycznych przesłanek owej praktyki obecny w pismach i działalności twórcy Teorii Wiedzy.

Jan Ciemniowski

Wydział Filozofii Uniwersytetu Warszawskiego

Kolonizacja czy wyzwolenie, o emancypacyjnej roli uniwersytetu w filozofii latynoamerykańskiej

Jak pisze Leopoldo Zea we wstępie do „filozofii dziejów amerykańskiej” „Historia idei w Ameryce Łacińskiej musi dociec, w jaki sposób i do czego były wykorzystywane idee z pozoru obce jej rzeczywistości i jej kontekstowi historycznemu.” (Zea 1993 s.15) Idea uniwersytetu, jest dla amerykańskiej Łacińskiej właśnie ideą obcą, sprowadzoną przez kolonizatorów i do dziś używana do kolonizacji. Jak twierdzi Zea peryferyjne ośrodki akademickie, zmuszone są do podążania szlakami wyznaczonymi przez uniwersytety leżące w Europie i USA, co utrudnia stworzenie własnej, niezależnej od centrum nauki. Jednocześnie jednak, jak zauważa Zea w Ameryce Łacińskiej idee które służyć miały do

kolonizacji, zostają przez jej mieszkańców wykorzystane w walce o wolność, modelowym przykładem takiego działania może być stworzenie na bazie katolicyzmu, będącego narzędziem opresji na ludności rdzennej, teologii wyzwolenia a więc myśli emancypacyjnej. W moim referacie, chciałbym spróbować odpowiedzieć na pytanie, czy idee uniwersytetu spotkał podobny los. Zależy mi przede wszystkim na zreferowaniu w jaki sposób latynoamerykańscy filozofowie, opisywali rolę i cel uniwersytetu w szczególności jego emancypacyjny potencjał (lub jego brak), jako miejsca w którym tworzyć można koncepcje pozwalające na dekolonizację, oraz w jaki sposób kreować należy relacje pomiędzy nauką tworzoną na peryferiach i tą tworzoną w centrum.

Rafał Piotrowski

Wydział Filozoficzny Uniwersytetu Jagiellońskiego

Wspólnota protestu

Referat omawia kwestie relacji wytworzone w trakcie strajku okupacyjnym na Wydziale Filozoficznym UJ w trakcie protestów przeciwko Ustawie 2.0. Omawia relacje między strajkującymi, jaki był ich stosunek do siebie nawzajem, podczas protestu zawiązała się wspólnota, oraz ich stosunek względem osób nieprotestujących obecnych na uczelni. W jaki sposób uczestnicy protestu starali się, by użyć wyrażenia z preambuły IWW, „stworzyć nowy świat w skorupce starego”. W jaki sposób podejmowane działania odzwierciedlały stosunki społeczne oraz sposoby organizacji jakie miałyby panować w docelowej dla strajkujących wizji uniwersytetu, czy próbowano stworzyć

alternatywne i autonomiczne struktury uniwersyteckie. Referat podejmuje kwestie czy w strajku można odnaleźć praktykę polityki prefiguratywnej oraz czy uczestnictwo w strajku zmieniło spojrzenia na istniejący uniwersytet i relacje w nim panujące. Referat jest na podstawie 10 wywiadów przeprowadzonych z osobami strajkującymi, jak i na własnych obserwacjach, interpretacjach oraz wnioskach osób badanych. Autor także uczestniczył w strajku.

Dominik Chrabski, Róża Skrobiś i Dominika Lichańska

*Wydział Prawa i Administracji, Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny
Uniwersytetu Łódzkiego*

Specyfika, ramy prawne i społeczne strajku studenckiego w Polsce

Punktem wyjścia naszych rozważań jest założenie, że strajk jest przede wszystkim zjawiskiem społecznym, a wszelkie jego prawne regulacje mają charakter wtórny. W naszym wystąpieniu skupimy się na strajku studenckim, który w III RP jest wręcz historycznym wyrażeniem. Kwestie prawne często tworzą sieć związków z aspektami społecznymi. Omówimy jego specyfikę, opierając się na wydarzeniu, jakim była okupacja Jowity przez zrzeszonych w OZZ Inicjatywa Pracownicza studentów i studentki oraz na przykładach historycznych, ze szczególnym uwzględnieniem strajku łódzkich studentów z roku 81, bazując na pracy pod redakcją Jana Lutyńskiego „Strajk studentów łódzkich '81 w świetle analiz socjologicznych”. W wystąpieniu wykorzystamy współczesne teorie socjologiczne ruchów społecznych, m.in. interakcjonizm,

relatywną deprivację czy teorie nowych ruchów społecznych. Następnie, zarysujemy ramy prawne strajku studenckiego w ustawie Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, osadzając go również szerzej w kontekście polskiego porządku prawnego. Analizie prawno-porównawczej poddamy instytucję strajku studenckiego oraz procedurę sporu zbiorowego ujętą w ustawie o rozwiązywaniu sporów zbiorowych, ze szczególnym naciskiem na podobieństwa i różnice normatywne dotyczące kształtu procedury, zakresu podmiotowego i przedmiotu sporu oraz dozwolonych prawem form strajkowania. Wprowadzimy dyferencję między strajkiem studenckim a akcją protestacyjną. Scharakteryzujemy wolność strajkowania w opozycji do prawa do strajku – omówimy oba modele regulacji strajku, zarysujemy najważniejsze różnice między nimi i przeanalizujemy, który z nich jest korzystniejszy dla strajkujących. Przyjrzymy się konstrukcji i stosowaniu przepisów wybranych regulacji historycznych i zagranicznych. Wyszczególnimy najistotniejsze instytucje prawa strajkowego i rozważymy potencjał ich recypowania na grunt ustawy prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Na podstawie naszego wystąpienia, postaramy się zarysować kształt regulacji strajku, do którego powinien dążyć ruch studencki i ruch związkowy.

Zuzanna Jędrzejowska

*Wydział Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu
Warszawskiego*

Związki studenckie alternatywą dla samorządu?

Na podstawie przykładu francuskich związków studenckich postaram się wykazać czym różni się ta formuła zaangażowania na uczelni od samorządu i jakie ma mocne strony. Źródłem dla tej formuły jest inne spojrzenie na miejsce studenta w ekosystemie uczelni oraz na funkcje, jakie uniwersytet ma spełniać. Student nie jest w tym ujęciu tylko czeladnikiem, ale kreatywną jednostką zdolną zgłębiać interesujące go tematy, budować wokół swojej pasji wspólnotę i tworzyć, wychodząc poza formalne wymagania wyższej edukacji. Student jest także, co na polskie standardy stanowi egzotyczny punkt widzenia, obywatelem i uczestnikiem życia politycznego. Związki studenckie pozwalają na oddolną mobilizację studentów do walki o swój dobrobyt na uczelni. Są środkiem emancypacji politycznej i instrumentem wpływania na warunki studiowania oraz na swoją sytuację materialną. Pierwszy z nich, UNEF, powstał już w 1907 r. i to on był głównym motorem mobilizacji studenckich w czasie słynnego maja '68, a Karta z Grenoble, którą podpisał w 1946 r., nadal stanowi punkt odniesienia dla lewicowych związków studenckich. Kierunek rozwoju i reform nadają więc zwykle innymi drogami: poprzez kampanie, spotkania z administracją, blokady, pikiety, działalność informacyjną itp. Według studentów, administracja jest relatywnie otwarta na ich żądania, o ile uda im się zmobilizować wokół sprawy odpowiednią liczbę osób. Fenomenem jest coś, co dla wielu może brzmieć jak oksymoron, czyli skrajnie prawicowy związek studencki UNI. Jego członkowie na jednym z kampusów angażowali się

przykładowo w kampanię prezydencką Erica Zemmoura, promując przy tym ksenofobiczne i rasistowskie idee. Młodzi ludzie uczą się dzięki temu wcześniej rozumieć swoje miejsce w siatce splątanych interesów i nabierają odwagi, żeby żądać tego, na czym im zależy. Przyzwyczajają się także do uczestnictwa w życiu społeczności, do dyskursów politycznych, do współdziałania w celu osiągnięcia mierzalnych celów.

Szymon Radomski

Wydział Filozoficzny Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza

Jak analiza protestów studenckich pozwala nam dziś bronić uniwersytetu? Studencki opór wobec zawłaszczania akademików z 2005 r.

W swoim wystąpieniu rozwijam tezę, że refleksja nad dotychczasowymi protestami studenckimi i akademickimi w Polsce po 1990 roku, jest w stanie pomóc nam w skutecznej obronie dzisiejszego uniwersytetu. W związku z tym przedstawię cząstkowe ilościowe wyniki badań (prowadzonych w ramach większego projektu poświęconego rozwojowi kapitalizmu akademickiego w Polsce) wydarzeń protestacyjnych prowadzonych przez studentów i studentki oraz pracowników i pracowniczki akademickie zidentyfikowanych w prasie ogólnopolskiej (Gazeta Wyborcza, Rzeczpospolita) oraz lokalnej (Głos Wielkopolski, Wyborcza Poznań) z lat 2005-2010. Wydarzenie protestacyjne definiuję (za Villalobos, Pereira, Lagos, 2022) jako „przejaw wszystkich działań publicznych i zbiorowych podjętych przez jednego lub więcej aktorów, którzy

starają się wyjaśnić sprzeczności lub różnicę w jakiejś kwestii”. Badany okres został wybrany, ze względu na istotną lukę w badaniach i świadomości dotyczącej działalności protestacyjnej na uniwersytetach w tym okresie. Jak pokażę, nawet ten stosunkowo krótki i spokojny w dziejach systemu okres, jest w stanie rzucić światło na ważne i trapiące środowisko do dziś problemy. Analizując zebrane dane wyróżniłem pięć kategorii sporów wokół których organizowało się środowisko akademickie. Były to kwestie: socjalne, narodowe, polityczno-światopoglądowe, organizacyjno-finansowe oraz walki o przestrzeń miejską. W niniejszym wystąpieniu skupię się na protestach dotyczących problemów socjalnych, w szczególności na dwóch protestach dotyczących domów studenckich z roku 2005 (Olsztyn i Poznań). Do ich omówienia wykorzystam również inne źródła i skupię się na ich pogłębionej analizie. Oba protesty studenckie wymierzone były w rozwijające wówczas mechanizmy zawłaszczania infrastruktury uczelni przez konkretne grupy związane z uniwersytetem i podporządkowywania uczelni publicznych imperatywowi zysku. Ciągłości problemów, z którymi mierzą się również współcześni studenci i studentki towarzyszy ciągłość oporu wymierzonego przeciwko stale pogarszającym się warunkom studiowania. Podsumowując swoje rozważania zwrócę uwagę na to, jakie wskazówki dzisiejszy ruch studencki może czerpać z przeszłych protestów.

Redakcja: Adam Ochwat

